

۳۹۲۹۳

۱۳۸۰ / ۱۱ / ۲۷
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
تهران

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی زاهدان

دانشکده پزشکی

پایان نامه جهت اخذ درجه دکترای پزشکی عمومی

عنوان:

بررسی علل عدم اجراء طرحهای تحقیقاتی توسط

دانشجویان پزشکی زاهدان در سال ۱۳۸۰

016035

استاد راهنما:

دکتر هوشنگ رفیقدوست (دکترای آناتومی)

استاد مشاور:

دکتر غلامرضا کمیلی (دکترای فیزیولوژی)

نگارنده:

دانشجوی پزشکی صنوبر یوسف زهی

سال اجراء: ۸۰ - ۱۳۷۹

شماره پایان نامه: ۶۶۸

۲۷۹۲۹۳

تقدیم به مادرم مهربانم:

به شمع روشنایی بخش زندگیم و عشق سوزان عمرم ، به فرشته زرین بال حیاتم و مونس تنهایی‌ها و غمهایم، که همواره با محبت‌ها بیدریغش تا، آخرین لحظه عشق به زندگی، حیات و تحصیل را در وجودم تداوم بخشید و اکنون که بدین مرحله رسیده‌ام، بادل‌های ملامال از عشق و محبت، بر دستان سرشار از عطر و مهر و عاطفه‌اش بوسه خواهم زد.

تقدیم به پدر بزرگوارم:

که آسمان دستهایش سایه‌بان تنهایی من است. و گامهای استوارش راهنمای من به سرزمین طلایی امید. به او که تکیه‌گاه خستگی‌های من است.

مادر و پدر عزیزم:

پیوسته ذهنم از زمزمه‌های عشق و محبتتان لبریز است، که همچون شمع در مسیر اعتلایم پوتو افشانی کردید.

تقدیم به مادربزرگ عزیزم:

که صفای لبخندش به وسعت دنیای من است.

تقدیم به خواهرانم و برادرم:

ثریا ، نیلوفر و یاسر که همیشه همراه و مشوقم بوده‌اند.

تقدیم به:

تمام جامعه پزشکی، آموزگاران طریق علم و زندگی و دوستان و همکلاسیهایم.

با تقدیم و تشکر از:

جناب آقای دکتر رفیق دوست استاد راهنمای ارجمند و جناب آقای دکتر کمیلی استاد مشاور

ارجمند، که در انجام و نگارش این پایان نامه همواره راهنما و مشوق راهم بودند.

با تشکر از راهنمایی های استاتید محترم:

خاتم دکتر حیدری، آقای دکتر محمودزاده ثاقب، آقای دکتر محمد رضا شهرکی

آقای مهندس طاهری آقای بامری

تقدیم به:

بیمارانی که بر بالینشان با الفبای طب آشنا شدم،

باشد تا التیام بخش جزئی از دردهایشان باشم.

تقدیم به:

تمام آنهایی که علم را نه برای خود و نه برای علم بلکه در راه او می آموزند.

فهرست:

صفحه	عنوان
	چکیده فارسی
۱-	فصل اول (بیان مسأله و اهمیت پژوهش)
۲-۵	مقدمه و معرفی طرح
۵-۶	هدف کلی، اهداف ویژه و سوالات
۷-۲۷	فصل دوم (بررسی متون)
۸-۱۰	توزیع نیروی محقق در کشورهای جهان
۱۰	تحقیق در پزشکی
۱۰-۱۱	تحقیق در ایران
۱۱-۱۲	پژوهش در آموزش پزشکی
۱۲-۱۳	آموزش عالی و رابطه آن با تحقیق
۱۳-۱۴	اعتبارات تحقیقاتی امور مختلف
۱۴-۱۵	اعتبارات تحقیقاتی دانشگاهها
۱۵	مقایسه بودجه گروه پزشکی از اعتبارات
۱۵-۱۶	مقایسه اعتبارات پژوهشی ایران با کشورهای دیگر
۱۶-۱۹	نظامهای تحقیقاتی جهان
۱۹-۲۰	شورای پژوهشهای علمی کشور
۲۰-۲۱	معاونت پژوهش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
۲۱	جشنواره رازی
۲۲-۲۳	مقایسه مراحل تصویب طرحهای تحقیقاتی در دانشکده علوم پزشکی زاهدان با سایر دانشگاهها
۲۴	اطلاعات و رتبه بندی دانشکده پزشکی زاهدان و مقایسه آن با دانشکده های پزشکی ایران
۲۴-۲۵	تعیین الویت های تحقیقاتی گروه پزشکی
۲۵-۲۷	مطالعات مشابه در ایران
۲۸	فصل سوم (روش اجرای طرح، نحوه انتخاب نمونه، روش جمع آوری اطلاعات)
	فصل چهارم (نتایج) شامل نمودار ۴-۱، جدول ۴-۱، جدول ۴-۲، جدول ۴-۳، نمودار ۴-۲
۲۹-۳۶	نمودار ۴-۳، جدول ۴-۴، جدول ۴-۵، جدول ۴-۶، جدول ۴-۷، جدول ۴-۸، نمودار ۴-۴
۳۷-۴۳	فصل پنجم
۳۷-۴۱	بحث در یافته ها

۴۲-۴۳

پیشنهادات

۴۴-۴۵

رفرانسها

چکیده پژوهش به انگلیسی

۴۶-۴۸

ضمیمه شامل

۴۶

نمودار طرحهای ارسالی به جشنواره تحقیقاتی رازی سال ۱۳۷۷

۴۷

جدول نمایش وضعیت بودجه دانشگاهها در سال

۴۸

پرسشنامه

چکیده:

با توجه به اینکه پژوهش سنگ زیربنای توسعه، خود کفایی و استقلال واقعی در هر کشوری است و مهمترین وظایف دانشگاهها رسالت تحقیقاتی آنهاست و دانشجویان دارای حداکثر انرژی به عنوان نیمی از پیکره دانشگاهها جایگاه مهمی را داشته و به دلیل رویکرد ناکافی دانشجویان و متخصصان کشور به تحقیق، مطالعه تعیین علل مؤثر در عدم اجرای طرحهای تحقیقاتی توسط دانشجویان، به شناخت محدودیتهای موجود در راه گسترش فرهنگ تحقیق و پژوهش، زمینه را می‌تواند؛ برای برنامه‌ریزیهای آینده، در جهت اعتلای کار برای این روند فراهم آورد. این مطالعه توصیفی، با استفاده از پرسش‌نامه، بر روی ۲۰۰ نفر از دانشجویان رشته پزشکی دانشکده علوم پزشکی زاهدان، که به طور تصادفی طبقاتی از کل دانشجویان ۱۲۸۰ انجام شد. و اطلاعات جمع‌آوری شده، از ۱۸۷ نفری که پرسشنامه را برگردانده بودند با استفاده از نرم افزار spss تجزیه و تحلیل شد. دریافته‌ها: میانگین سنی افراد مورد مطالعه ۲۳/۵ سال با ۵/۵٪ مذکر و ۴۵/۵٪ مونث، که در مقاطع اینترنی ۳۲/۶٪، استاژدوئی ۱۸/۷٪، استاژر یکی ۱۶٪، و فیزیوپاتولوژی ۱۷/۶٪ و علوم پایه ۱۵٪ بودند. بیشتر آنها (۶۹٪) هیچ طرح تحقیقاتی نداشته‌اند. و ۸۵٪ آنها از جشنواره رازی بی اطلاع بودند. ۶۰/۴٪ دانشجویان داشتن فعالیت تحقیقاتی بیشتر، در صورت حضور در سایر دانشگاهها معتقد بودند. ۶۵/۸٪ بازدارنده ترین علت را عوامل دورن سازمانی می‌دانستند. و در الویت بعدی با درصد کمی ۱۴/۴٪ عوامل شخصی را دخیل می‌دانستند و عوامل ماهیتی تحقیق کمترین علت بازدارنده بوده است. عمده‌ترین مشکلات به ترتیب: علل درون سازمانی، شخصی، برون سازمانی و ماهیتی که مطرح شدند شامل: تشریفات اداری خسته کننده تصویب، کمبود امکانات و تجهیزات مورد نیاز، هدایت ضعیف امور پژوهشی و اعمال سلیقه‌های شخصی، نهادینه نبودن تحقیق در کشور، مقررات دست و پا گیر اداری، سنگین بودن مسائل آموزشی دوره پزشکی و عدم ایجاد فرصت، کمبود امکانات رفاهی برای دانشجویان در جهت انجام طرح پژوهشی و ناآشنایی با مراحل انجام طرح پژوهشی، عدم دسترسی به مشاورین تحقیقاتی، پردردسر بودن و صرف وقت زیاد بوده است. با توجه به تعداد کم کارهای تحقیقاتی انجام شده، توسط هر دانشجو و مشکلات مطرح شده، بایستی با سرعت عمل در انتخاب و ارزیابی و اجرای طرحها و هدایت پژوهش به سمت جذب و مشارکت دانشجویان در امور تحقیقاتی و هدایت صحیحی امکانات موجود و اختصاص امکانات بیشتر به تحقیق صورت گیرد. تا دانشجویان علاقمند به تحقیق را تشویق کرده و حتی پایان نامه ها را که تنها کار تحقیقاتی انجام شده بوده با هدایت و آموزش درست منشأ سرشاری از تحقیقات عملی

بسازیم و شاید با گنجاندن یک نیمسال پژوهشی روحیه پژوهش در دانشجویان تقویت و دانشگاه علاوه بر محل آموزش کانون پژوهش نیز گردد.

فصل اول

مقدمه و معرفی طرح

فصل اول :

مقدمه و معرفی طرح :

در توصیف ارزش و اهمیت «تحقیق و تتبع» بیان همین نکته کفایت دارد، که اگر پژوهش نبود امروز چیزی بنام علم وجود نداشت. در واقع این همه پیشرفتهای شگرف علمی و دستاوردهای عظیم تجربی که امروز مشاهده می‌کنیم، حاصل پژوهش، تلاش و کنکاش محققانی است که مسائل و معضلات مختلف علمی و اجتماعی جامعه را به رشته تحقیق کشانده و با کشف مجهولات راه توسعه و پیشرفت جامعه را هموار ساخته‌اند اهمیت دادن به امر تحقیق و افزایش فعالیتهای تحقیقاتی در هر کشور سبب توسعه و خودکفایی و استقلال واقعی برای آن کشور می‌شود. یکی از مسائل عمده در کشورهای در حال توسعه، نداشتن فرهنگ تحقیق در جامعه، عدم احساس نیاز افراد به پژوهش مخصوصاً در سطح کارگزاران و برنامه ریزان می‌باشد. در نتیجه بیشتر به وارد کردن ابزار تکنولوژی و حل مشکلات آنی می‌پردازند(۱). بررسی وضع تحقیقات در زمینه پزشکی که یکی از پویاترین علوم در عصر حاضر است و نزدیکترین رابطه ممکن را با جسم و روان آدمی دارد و این پویایی، اهمیت نیاز به پژوهش در زمینه‌های مختلف آن را دو چندان می‌کند. تحقیق در زمینه پزشکی علاوه بر اینکه بطور عام سبب افزایش خلاقیت تولیدی جامعه و رسیدن به استقلال ملی و هدفهای توسعه‌ای مبتنی بر تحقیقات و تحولات علوم و رهایی از وابستگی و زمینه خود اتکایی را فراهم می‌آورد، فزونی شناخت عوامل بیماریزا را در پی دارد، که سبب اقدامات پیشگیری و ارتقاء علمی نیروهای انسانی جامعه و در نتیجه باعث رشد و توسعه بهینه اقتصادی و اجتماعی می‌شود. ما هر روز در رسانه‌ها شاهد گزارش نتایج گوناگون تحقیقات در جهان هستیم که بطور ساده بخشی از اخبار روزانه را اشغال می‌کنند و خودگویای گسترش سریع و انکارناپذیر این علم است، بطوریکه در جهان امروز، طبابت

سنتی بدون سنجش، تحقیق، بازنگری و اصلاح امری است که در جریان شگرف پیشرفت به فراموشی سپرده شده است. اما با چنین سیر سریع و پر تحولی در دنیا، متأسفانه در کشور خود شاهد کمترین میزان پژوهش در علوم پزشکی هستیم بطوریکه تعداد مقالات انتشار یافته از ایران در بانکهای معتبر دنیا چون Medline انگشت شمار است. دانشجو بعنوان بخشی از پیکره دانشگاه نیروی واجد حداکثر انرژی جایگاه مهمی را بر عهده دارد حال در این بین اگر از هر دانشجوی سالهای ابتدایی دوره علوم پزشکی در مورد اهداف وی از تحصیل در این رشته پرسش کنیم علاوه بر علاقمندی به امور درمانی، در اکثر موارد پرداختن به تحقیق و علاقه به کارهای پژوهشی را جزء اولین اهداف وی می‌بینیم. چه می‌شود، که این تمایل و علاقه زیاد، نهایتاً به نتایجی در حداقل مقدار منجر می‌شود و اگر با هر دانشجو صحبت کنیم لیست بلندی از مشکلات اعم از عدم سازماندهی، عدم حمایت دولتی، تحمیل سلیقه‌های شخصی، محرومیت مالی، تأکید شدید بر مسائل آموزشی-کمرنگ بودن نقش پژوهش در روند دوره، عدم آگاهی در زمینه پژوهش و تحقیقات و روش تحقیق، از بین رفتن انگیزه برای تحقیق، مقررات دست و پاگیر اداری، نارسایی ارتباطات و اطلاع‌رسانی، کمبود نیروی پژوهشی و... خواهیم شنید. نظام آموزش عالی بعنوان نهاد تولید کننده و اشاعه‌دهنده علم و دانش، نقش اساسی در رشد و توسعه پایدار کشور و تربیت نیروی انسانی جامعه و رشد و اعتلای دانش و شناسایی مشکلات و معضلات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، پزشکی ... و همچنین تحقیق پژوهش و در نهایت حل مشکلات دارد. بعبارت دیگر مهمترین وظایف دانشگاهها، رسالت تحقیقاتی آنهاست. اما آمار و ارقام موجود، تفاوت زیادی بین تعداد محققین دانشجو و هیأت علمی و پژوهشهای انجام شده مورد نظر نشان می‌دهد و حتی گاهی با اعلام نیاز بخشهای خصوصی دچار خلاء نیروهای آموزش دیده، در انجام امور تحقیقاتی می‌باشیم. و در بخش‌های مختلف سیستمهای بهداشتی کشور نیز فارغ التحصیلان رشته‌های مختلف علوم پزشکی از این امر

مستثنی نیستند. حتی با صرف دقت و دلسوزی عملاً از need assesment و متعاقب آن انجام امور تحقیقات راهگشا برای معضلات مربوطه عاجز می‌باشند. و هزینه‌های اندک پژوهشی نیز به دلیل ناآشنایی با تحقیق، شیوه‌های درست تحقیق و اولویتهای تحقیقاتی کشور به هدر رفته، یا اینکه نتیجه پژوهش‌ها بصورت مدرن و برنامه ریزی شده، هرگز منتشر نمی‌گردند و مسائل همچنان لاینحل باقی میماند و بطور مثال پایان‌نامه‌های دوره دکترا که زیر نظر اساتید و به تعداد دانشجویان و با صرف نیروی کار انسانی، اداری و مالی و.... انجام می‌شود، نمونه بارزی از سرگردانی‌های پژوهشی است که کمتر بشکل مدون و هدایت شده در راستای اهداف از قبل تعیین شده می‌باشد. بنابراین هدایت و آموزش درست، همین منابع موجود، مسلماً منشاء سرشاری از تحقیقات ارزشمند را می‌سازد. دانشجویان بدون هیچ آموزشی، معمولاً تحصیلات دانشگاهی به لحاظ آئین‌نامه‌های وزارتخانه‌ای که تماماً سوگیری آموزشی دارند، در انتهای دوره ملزم به انجام و ارائه پایان‌نامه هستند. دانشجو بی‌خبر از شیوه‌های درست تحقیق کار خود را از گوشه‌ای شروع کرده و گهگاهی موضوعاتی که هیچ مشکلی را برطرف نمی‌کنند و صرفاً جنبه ارائه نمره قبولی در یک واحد درسی و در روند فراغت از تحصیل را دارد. نه به منظور یک تحقیق هدفمند انجام داد. و بصورت پایان‌نامه به اتمام می‌رسانند(۲). در دانشگاه علوم پزشکی زاهدان طبق آخرین آمار تعداد کل دانشجویان مشغول به تحصیل از سال ۱۳۶۸ تا ۱۳۸۰ بطور متوسط حدود ۶۰۰ نفر در هر سال بوده اما در سالهای ۱۳۶۸ و ۶۹، ۷۰، ۷۱، ۷۴، ۷۹ حتی یک طرح تحقیقاتی توسط دانشجویان پزشکی نداشته‌ایم فقط در دو مورد در سال ۷۲ و پنج مورد در سال ۷۳ و یازده مورد و در سال ۷۷ یک مورد در هر کدام از سالهای ۷۵، ۷۶، ۷۸ داشته‌ایم. با توجه به مطالب فوق، این نکته آشکار می‌شود، که تعداد پژوهشگران به ویژه در سطح دانشجویان نسبت به کل جمعیت و حتی کل دانشجویان اندک می‌باشد. و چون دانشگاه علوم پزشکی زاهدان نیز یکی از مراکز

آموزشی - بهداشتی درمانی می‌باشد و انجام تحقیقات در آن یکی از ضروریات پیشرفت جامعه پزشکی کشور بحساب می‌آید بر آن شدیم تا علل عدم اجرای طرح‌های تحقیقاتی را از دیدگاه دانشجویان پزشکی تحت عنوان علل بازدارنده شخصی، ماهیتی، درون سازماندهی (مسائل مربوط به نظام مدیریت موسسات پژوهشی)، برون سازمانی (مسائل مربوط به نظام تحقیقاتی کشور و مدیریت کلان) مورد بررسی قرار دهیم (۳). تا شاید با مشخص شدن مشکلات و راهکارهای اساسی در آینده با کمک مدیران، اساتید و دانشجویان شاهد پژوهش در کنار آموزش در دانشکده پزشکی بوده و هدف واقعی آموختن علم را در سایه روزمرگی‌های زندگی فراموش نکنیم (۴) و در دوران طولانی تحصیل پزشکی شکوفایی امر تحقیق در قشر جوان پزشکی را داشته تا بتوان، تا حدودی راهکارهای مناسب را برای نهادینه کردن تحقیق در ذهن دانشجویان پزشکی که از میان مستعدترین جوانان این مرز و بوم دست‌چین می‌شوند، را یافته و همواره واژه دانشگاه را با تحقیق اجین ساخته و اصالت دانشگاه را در رسالت تحقیق و پژوهش مورد تأکید و تحقیق قرار دهیم.

و بیش از این در عصر تحقیق و پژوهش و در قرن ارتباطات از قافله علم و تحقیق فاصله نگیریم که دانشجویی بدون ایده تحقیق، در دانشگاه هیچ پویایی و رسالتی نخواهد داشت. (۵)

اهداف و فرضیات (objective & Hypethesis):

هدف کلی:

تعیین علل عدم اجرای طرح‌های تحقیقاتی توسط دانشجویان پزشکی زاهدان در سال ۱۳۸۰

اهداف ویژه:

۱- تعیین عوامل شخصی بازدارنده تحقیق از دیدگاه دانشجویان علوم پزشکی

- ۲- تعیین عوامل درون سازمانی بازدارنده تحقیق از دیدگاه دانشجویان پزشکی
- ۳- تعیین عوامل برون سازمانی بازدارنده تحقیق از دیدگاه دانشجویان پزشکی
- ۴- تعیین عوامل ماهیتی تحقیق بعنوان بازدارنده تحقیق از دیدگاه دانشجویان پزشکی

سوالات یا فرضیات (Hypothesis):

- ۱- از دیدگاه دانشجویان پزشکی چه عواملی بعنوان عوامل شخصی بازدارنده تحقیق مطرح می‌باشد؟
- ۲- از دیدگاه دانشجویان پزشکی چه عواملی بعنوان عوامل درون سازمانی بازدارنده تحقیق مطرح می‌باشد؟
- ۳- از دیدگاه دانشجویان پزشکی چه عواملی بعنوان عوامل برون سازمانی بازدارنده تحقیق مطرح می‌باشد؟
- ۴- از دیدگاه دانشجویان پزشکی چه عواملی بعنوان عوامل ماهیتی بازدارنده تحقیق مطرح می‌باشد؟

فصل دوم

کلیات و بررسی متون